

Peruspalvelut, oikeusturva ja luvat

Suomen Arvopantti Oy
Hämeenpuisto 21
33210 Tampere

Asia: Suomen Arvopantti Oy -nimistä yhtiötä (y-tunnus 0958541–2) koskeva valvonta-asia

Päätös

Etelä-Suomen aluehallintovirasto määrää Suomen Arvopantti Oy:n maksettavaksi neljänkymmenen tuhannen (49 000) euron suuruisen seuraamusmaksun.

Seuraamusmaksu määrätään maksettavaksi valtiolle ja sen täytäntöönpanosta huolehtii Oikeusrekisterikeskus.

Kuuleminen

Etelä-Suomen aluehallintovirasto varasi 21.1.2025 päivätyllä kuulemiskirjeellä Suomen Arvopantti Oy:lle (jäljempänä ilmoitusvelvollinen, yritys, yhtiö) tilaisuuden ennen asian ratkaisemista lausua mielipiteensä asiasta sekä antaa selityksensä sellaisista seikoista, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun.

Ilmoitusvelvollisen vastine kirjattiin saapuneeksi 21.2.2025.

Päätöksen perustelut

1 Taustaa

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annettua lakia (444/2017, jäljempänä *rahanpesulaki*, *ResL*) sovelletaan lain 1 luvun 2 §:n 1 momentin 17 kohdan mukaan panttilainauslaitoksista annetussa laissa tarkoitettuun panttilainauslaitokseen. Suomen Arvopantti Oy on rahanpesulain tarkoittama ilmoitusvelvollinen.

Rahanpesulain 7 luvun 1 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan aluehallintovirasto valvoo lain 1 luvun 2 §:n 1 momentin 13–14, 16–18 ja 20–26 kohdassa tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia. Toimivaltaisena viranomaisena Etelä-Suomen aluehallintovirasto suoritti Suomen Arvopantti Oy:n Tampereella sijaitsevassa toimipisteessä tarkastuksen 15.5.2023. Tarkastusta jatkettiin 12.10.2023 etäyhteyden avulla myöhemmin ilmenneiden seikkojen vuoksi. Kokonaisuudessaan tarkastus suoritettiin kirjallisin selvityspyynnöin sekä toimipisteessä ja etäyhteyden välityksellä tehdyin tarkastuksin.

Tarkastuksesta laadittu tarkastuskertomus ESAVI/4442/2023 valmistui 11.1.2024, jota ennen Suomen Arvopantti Oy:lle annettiin mahdollisuus kommentoida tarkastuskertomusluonnoksessa esitettyjä tarkastushavaintoja.

Suorittamassaan tarkastuksessa aluehallintovirasto havaitsi useita puutteita rahanpesulain velvoitteiden noudattamisessa. Tarkastushavaintoja käsitellään tarkemmin tarkastuskertomuksessa.

Aluehallintoviraston käsityksen mukaan ilmoitusvelvollinen on laiminlyönyt tai rikkonut:

1. ResL:n 2 luvun 3 §:ää siltä osin, kun ilmoitusvelvollinen ei ollut laatinut riskiarviotaan asianmukaisesti sekä ResL:n 3 luvun 1 §:ää siltä osin, kun ilmoitusvelvollinen ei ollut tunnistanut ja arvioinut asiakassuhteeseen liittyviä riskejä;
2. ResL:n 3 luvun 2 §:ää, kun ilmoitusvelvollinen ei ollut todentanut henkilöasiakkaiden henkilöllisyyksiä;
3. ResL:n 3 luvun 4 §:ää, kun ilmoitusvelvollinen ei ollut hankkinut asiakasta koskevia tietoja, seurannut asiakassuhdetta jatkuvasti ja ottanut selvää asiakkaan tavanomaisesta poikkeavista liiketoimista sekä ResL:n 4 luvun 1 §:ää, kun ilmoitusvelvollinen ei ollut tehnyt ilmoitusta epäilyttävästä liiketoimesta;
4. ResL:n 3 luvun 13 §:ää, kun ilmoitusvelvollisella ei ollut olemassa asianmukaisia riskiperusteiseen arviointiin pohjautuvia menettelyjä asiakkaan tai tämän lähipiirin poliittisen vaikutusvallan toteamiseksi;
5. ResL:n 3 luvun 16 §:ää siltä osin, kun ilmoitusvelvollisella ei ollut osana asiakkaan tuntemiseen liittyviä toimia tehokkaita toimintaperiaatteita, menettelytapoja ja sisäistä valvontaa sen varmistamiseksi, että ilmoitusvelvollinen noudattaa niitä velvoitteita, joita ilmoitusvelvolliselle seuraa pakotesäätelystä ja jäädyttämissäädöksistä; sekä
6. ResL:n 9 luvun 1 §:ää, kun ilmoitusvelvollisen laatimat toimintaohjeet eivät olleet riittävät.

2 Riskiarviota koskevat puutteet

2.1 Sovellettavat säännökset

ResL:n 2 luvun 3 §:n mukaan ilmoitusvelvollisen on laadittava riskiarvio rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien tunnistamiseksi ja arvioimiseksi. Riskiarvio on päivitettävä säännöllisesti. Pykälän 2 momentin mukaan ilmoitusvelvollisen on otettava riskiarvion laadinnassa huomioon toimintansa luonne, koko ja laajuus.

ResL 3 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan ilmoitusvelvollisen on asiakassuhteeseen liittyviä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä arvioidessaan otettava huomioon uusiin ja jo olemassa oleviin asiakkaisiin, maihin tai maantieteellisiin alueisiin, tuotteisiin, palveluihin ja liiketoimiin sekä jakelukanaviin ja teknologioihin liittyvät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit (riskiperusteinen arviointi). Pykälän 4 momentin mukaan ilmoitusvelvollisen on voitava osoittaa valvontaviranomaiselle, että ilmoitusvelvollisen rahanpesulaissa säädetty asiakkaan tuntemista ja jatkuvaa seurantaa koskevat menetelmät ovat riittävät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskin kannalta.

2.2 Tarkastushavainnot

Tarkastushavaintojen perusteella ilmoitusvelvollisen laatima kirjallinen riskiarvio oli teknisesti ja sisällöllisesti puutteellinen. Riskiarvio oli sisällöllisesti pikemminkin toimintaohjearmainen, sillä siinä on esitetty muun muassa asiakkaan tuntemiseen liittyviä toimia. Sen sijaan

ilmoitusvelvollisen riskiarviossa taikka muussakaan dokumentissa ilmoitusvelvollinen ei ollut tunnistanut tai arvioinut ainuttakaan sen harjoittamaan toimintaan tai asiakassuhteisiin liittyviä riskejä.

Riskiarvion puutteiden vuoksi ilmoitusvelvollisen noudattamien menettelytapojen ei voitu katsoa perustuvan riskiperusteiseen arviointiin. Ilmoitusvelvollinen ei ole käsitellyt riskiarviossaan esimerkiksi poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden toteamista. Ilmoitusvelvollinen ei pystynyt myöskään osoittamaan, että sen asiakkaan tuntemista ja jatkuvaa seuranta koskevat menetelmät olisivat riittäviä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskin kannalta.

2.3 Suomen Arvopantti Oy:n vastine

Vastineessaan ilmoitusvelvollinen katsoo, että sen riskiarvion perusteella on voitu tunnistaa riskejä, vaikka riskiarvio onkin sisältänyt joitain puutteellisuuksia. Ilmoitusvelvollinen on riskiarviossaan lähtenyt reaalin toiminta edellä tarkastelemaan ja määrittelemään yhtiöön kohdistuvan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä. Ilmoitusvelvollisen mukaan tästä on ollut seurauksena riskiarvion muotoutuminen toimintaohjeistuksen luonteiseksi, jota nyttemmin tarkastushavainnoissa pidetään arviona, joka ei tunnista riskejä eikä niitä arvioi.

Ilmoitusvelvollinen on vastineessaan eri mieltä aluehallintoviraston arviosta. Kuten aluehallintoviraston tiedotteessa 11.11.2024 todetaan, on riskiarvioiden laadinta koettu valvottavien keskuudessa yleisesti haastavaksi. Ilmoitusvelvollinen toteaa olleensa juurikin tuossa kohderyhmässä, joka on kokenut riskiarvionsa olevan riittävä tunnistamaan riskit ja kykenevänsä myös arvioimaan niiden riskien merkittävyyttä. Ilmoitusvelvollisen mukaan ne ovat olleet arkipäivää jo yli 30 vuotta. Ilmoitusvelvollinen on mielestään ja faktoihin perustuen kyennyt torjumaan näitä riskejä onnistuneesti, kuten ilmoitusvelvollinen on lausumassaan 15.12.2023 asian tarkemmin esiin tuonut. Vastaavasti ilmoitusvelvollisen riskiarvio on 16.1.2024 päivitetty versioksi, joka perustuu aluehallintoviraston tuottamaan mallilomakkeeseen.

2.4 Johtopäätökset

Ilmoitusvelvollisella on ollut rahanpesulain 2 luvun 3 §:n 1 momentin mukainen velvollisuus laatia asianmukainen riskiarvio rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien tunnistamiseksi ja arvioimiseksi. Pykälän 2 momentin mukaan ilmoitusvelvollisen on tullut ottaa riskiarvion laadinnassa huomioon toimintansa luonne, koko ja laajuus. Ilmoitusvelvollisella on ollut rahanpesulain 3 luvun 1 §:n mukainen velvollisuus yksilöidä ja arvioida asiakassuhteeseen liittyviä riskejä. Pykälän 4 momentin mukaan ilmoitusvelvollisen on voitava osoittaa valvontaviranomaiselle, että ilmoitusvelvollisen menetelmät ovat riittäviä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskin kannalta.

Aluehallintovirasto katsoo, ettei ilmoitusvelvollinen ole lausunut vastineessaan mitään selaista, mikä antaisi aihetta muuttaa aluehallintoviraston arviota ilmoitusvelvollisen riskiarvion sisällöstä. Vaikka aluehallintovirasto on omassa valvonnassaan usein havainnut puutteita ilmoitusvelvollisten riskiarvioissa, ei se anna aihetta arvioida riskiarvioihin liittyviä puutteita lievemmin. Aluehallintoviraston käsityksen mukaan puutteet riskiarvioissa johtuvat usein siitä, ettei ilmoitusvelvollinen ole asianmukaisesti perehtynyt sitä koskeviin rahanpesulain velvoitteisiin. Aluehallintoviraston käsityksen mukaan rahanpesulain 2 luvun 3 §:stä ilmenevä velvoite laatia riskiarvio rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien tunnistamiseksi ja arvioimiseksi sekä rahanpesulain 3 luvun 1 §:stä ilmenevä velvoite arvioida asiakassuhteisiin liittyviä riskejä ovat hyvin selkeitä, jonka lisäksi aluehallintovirasto on julkaissut nimenomaista

ohjeistusta riskiarvion laatimisesta. Kattava ”Riskiarvion laatiminen – Ohje ilmoitusvelvolliselle” on julkaistu aluehallintoviraston verkkosivuilla lokakuussa 2021, eli jo noin puolitoista vuotta ennen ensimmäistä tarkastustilaisuutta. Aluehallintovirasto katsookin, ettei ilmoitusvelvolliselle ole voinut perustellusti syntyä sellaista virheellistä käsitystä, että sen riskiarvio ilman ainoakaan riskin tunnistamista ja arviointia, voisi täyttää riskiarviolle asetetut sisällölliset vaatimukset.

Puutteellisesti laaditun riskiarvion voidaan arvioida heikentäneen ilmoitusvelvollisen kykyä tunnistaa ja havaita rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen viittaavia toimia. Puutteiden vuoksi ilmoitusvelvollinen ei myöskään ole voinut hyödyntää riskiarviota riskienhallinnan tai asiakkaan tuntemisen prosesseissa, eivätkä sen asiakkaiden tuntemista koskevat menettelytavat ole perustuneet rahanpesulain edellyttämään riskien arviointiin. Puutteellisen riskiarvion ja ilmoitusvelvollisen noudattamien riittämättömien menettelytapojen voidaan arvioida johtaneen ilmoitusvelvollisen altistumiselle rahanpesulle, kuten myöhemmin päätöksestä ilmenee.

Edellä mainituilla perusteilla aluehallintovirasto katsoo ilmoitusvelvollisen laiminlyöneen noudattaa rahanpesulain 2 luvun 3 §:ää asianmukaisen riskiarvion laatimisesta sekä 3 luvun 1 §:ää riskiperusteisesta arvioinnista.

3 Asiakkaan tunnistamista ja henkilöllisyyden todentamista koskevat puutteet

3.1 Sovellettavat säännökset

ResL 3 luvun 1 §:n 4 momentin mukaan ilmoitusvelvollisen on voitava osoittaa valvontaviranomaiselle, että ilmoitusvelvollisen rahanpesulaissa säädettyt asiakkaan tuntemista ja jatkuvaa seurantaa koskevat menetelmät ovat riittävät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskin kannalta.

ResL 3 luvun 2 momentin mukaan ilmoitusvelvollisen on tunnistettava asiakkaansa ja todennettava tämän henkilöllisyys vakituista asiakassuhdetta perustettaessa. Satunnaisten asiakkaiden kohdalla asiakas on tunnistettava ja hänen henkilöllisyytensä on todennettava silloin, jos liiketoimen suuruus tai toisiinsa kytkeytyvien liiketoimien suuruus on yhteensä vähintään 10 000 euroa.

ResL 3 luvun 3 §:n 2 momentin mukaan asiakkaan tuntemista koskevista tiedoista on säilytettävä nimi, syntymäaika, henkilötunnus ja osoite (1 kohta) sekä henkilöllisyyden todentamisessa käytetyn asiakirjan nimi, asiakirjan numero tai muu tunnistetieto ja myöntäjä taikka kopio asiakirjasta tai jos asiakas on etätunnistettu, tiedot todentamisessa käytetystä menettelystä tai lähteistä (7 kohta).

3.2 Tarkastushavainnot

Tarkastushavaintojen perusteella ilmoitusvelvollisen käytännössä noudattamat menettelytavat koskien asiakkaan henkilöllisyyden todentamista ja todentamistietojen säilyttämistä havaittiin osittain puutteelliseksi.

Tarkastuksella ilmeni, ettei ilmoitusvelvollinen ollut todentanut sen kaikkien asiakkaiden henkilöllisyyksiä, tai ainakaan henkilöllisyyden todentamisessa käytetyn asiakirjan yksilöintitietoja taikka kopiota ei ollut säilytetty. Siltä osin kuin ilmoitusvelvollinen ei voinut osoittaa

henkilöllisyyksien todentamista säilytettyjen yksilöintitietojen perusteella, aluehallintovirasto katsoi, ettei asiakkaan henkilöllisyyttä ollut todennettu. Tarkastuksella saadun selvityksen mukaan näyttöä asiakkaan henkilöllisyyden todentamisesta ei ollut olemassa 16 %:sta asiakaskunnasta sekä Tampereen että Kuopion toimipaikoissa.

3.3 Suomen Arvopantti Oy:n vastine

Ilmoitusvelvollinen kertoo vastineessaan, että yhtiö on tunnistanut ja todentanut jokaisen asiakkaansa voimassa olevasta henkilöllisyyden yksilöivästä virallisesta dokumentista. Ilmoitusvelvollinen kertoo, ettei se ole voinut myöntää panttilainaa ilman henkilöllisyyden todentamista. Vaikka osasta todentamisesta käytetyistä dokumenteista ei ollut jäänyt kaikki vaadittavat tiedot, ei se ilmoitusvelvollisen näkemyksen mukaan voi tarkoittaa sitä, ettei näiden asiakkaiden henkilöllisyyttä olisi todennettu.

3.4 Johtopäätökset

Ilmoitusvelvollisella on ollut rahanpesulain 3 luvun 2 §:n mukainen velvollisuus tunnistaa asiakkaansa ja todentaa tämän henkilöllisyys. Lisäksi ilmoitusvelvollisella on ollut rahanpesulain 3 luvun 3 §:n 2 momentin mukainen velvollisuus säilyttää tiedot asiakkaan henkilöllisyyden todentamisesta käytetystä asiakirjasta. Lisäksi ilmoitusvelvollisella on ollut rahanpesulain 3 luvun 1 §:n 4 momentin mukainen velvollisuus osoittaa sen asiakkaan tuntemista koskevien menetelmien riittävyys.

Aluehallintovirasto perustaa arvionsa vain niihin tosiseikkoihin, jotka ovat toteen näytettävissä esimerkiksi ilmoitusvelvollisen säilyttämien asiakkaan tuntemistietojen avulla. Suurin osa ilmoitusvelvollisen asiakkaiden henkilöllisyyksistä oli todennettu todisteellisesti. Siltä osin kuin ilmoitusvelvollinen ei ole voinut osoittaa asiakkaan henkilöllisyyden todentamista tosiasiallisesti tehdyn, aluehallintovirasto katsoo, että asiakkaan henkilöllisyyden todentaminen on laiminlyöty.

Aluehallintovirasto katsoo ilmoitusvelvollisen laiminlyöneen rahanpesulain 3 luvun 2 §:ää henkilöllisyyden todentamista asiakaskunnasta 16 %:n osalta.

4 Asiakkaan poliittisen vaikutusvallan toteamista koskevat puutteet

4.1 Sovellettavat säännökset

ResL:n 3 luvun 13 §:n 1 momentin mukaan ilmoitusvelvollisella tulee olla asianmukaiset riskiperusteiseen arviointiin pohjautuvat menettelyt sen toteamiseksi, onko asiakas tai asiakkaan tosiasiallinen edunsaaja, tai onko hän ollut poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö, poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön perheenjäsen tai poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön yhtiökumppani.

Ilmoitusvelvollisen on noudatettava tehostettua tuntemisvelvollisuutta ja suoritettava ResL:n 3 luvun 13 §:n 3 momentissa mainitut toimenpiteet, mikäli asiakas tai asiakkaan tosiasiallinen edunsaaja on poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö, tällaisen henkilön perheenjäsen tai henkilö, jonka tiedetään olevan tällaisen henkilön yhtiökumppani.

4.2 Tarkastushavainnot

Tarkastushavaintojen perusteella ilmoitusvelvollinen ei voinut osoittaa, että sillä olisi olemassa menettelytapoja asiakkaan poliittisen vaikutusvallan selvittämiseksi. Ilmoitusvelvollisen mahdollisesti noudattamat menettelytavat jäivät tarkastuksella epäselviksi.

Ilmoitusvelvollisen tarkastuksella kertoman mukaan ilmoitusvelvollinen kysyy asiakkaan poliittista vaikutusvaltaa (PEP-asema) joskus harvoin tilanteen mukaan. Tarkastuksella kerrotun mukaan selvityksestä tehdään merkintä asiakastietojärjestelmään.

Näyttää siltä, että ilmoitusvelvollinen olisi edes satunnaisesti selvittänyt asiakkaan poliittista vaikutusvaltaa, ei saatu, sillä ilmoitusvelvollinen ei ollut selvittänyt yhtenkään aluehallintoviraston suorittamaan satunnaisotantaan sisältyneen asiakkaan PEP-asema. Asiakkaan poliittisen vaikutusvallan selvittämättä jättäminen ei perustu riskiperusteiseen arviointiin, sillä asiaa ei käsitellä ilmoitusvelvollisen riskiarviossa lainkaan.

4.3 Suomen Arvopantti Oy:n vastine

Ilmoitusvelvollisen mukaan asiakkaan poliittisen vaikutusvallan selvittämisessä on tarkastus-
hetkellä ollut puutteita tämän perustuessa tapahtumakohtaiseen riskianalyyysiin eikä säännön-
mukaiseen toimintaan. Ilmoitusvelvollinen onkin muuttanut välittömästi tarkastuksen jälkeen
toimintatapaansa siten, että tietoa on alettu kysyä kirjallisesti jokaiselta asiakkaalta asiakas-
suhdetta perustettaessa. Lisäksi tietoa kysytään niiltä vanhoilta asiakkailta, joilta sitä ei ole
aiemmin kysytty.

4.4 Johtopäätökset

Ilmoitusvelvollisella on ollut rahanpesulain 3 luvun 13 §:n 1 momentin mukainen velvollisuus
luoda asianmukaiset riskiperusteiseen arviointiin pohjautuvat menettelytavat sen totea-
miseksi, onko asiakas tai asiakkaan tosiasiallinen edunsaaja, tai onko hän ollut poliittisesti
vaikutusvaltainen henkilö, poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön perheenjäsen tai poliittisesti
vaikutusvaltaisen henkilön yhtiökumppani.

Ilmoitusvelvollisella ei kuitenkaan ollut olemassa asianmukaisia riskiperusteiseen arviointiin
pohjautuvia menettelytapoja asiakkaan tai asiakkaan tosiasiallisen edunsaajan poliittisen vai-
kutusvallan toteamiseksi. Poliittisen vaikutusvallan selvittämisen tarpeellisuutta ei ollut
myöskään arvioitu, sillä ilmoitusvelvollinen ei ollut käsitellyt asiaa riskiarviossaan. Näin ollen
poliittisen vaikutusvallan selvittämättä jättäminen ei ole perustunut ilmoitusvelvollisen asian-
mukaisesti suorittamaan riskiperusteiseen arviointiin.

Aluehallintovirasto katsoo ilmoitusvelvollisen laiminlyöneen rahanpesulain 3 luvun 13 §:ää
asianmukaisista menettelyistä poliittisen vaikutusvallan toteamisesta.

5 Pakotesäätelyn ja jäädyttämispäätösten noudattamiseen liittyviä menettelytapoja kos- kevat puutteet

5.1 Sovellettavat säännökset

ResL 3 luvun 16 §:n mukaan ilmoitusvelvollisella tulee olla osana asiakkaan tuntemiseen liit-
tyviä toimia tehokkaat toimintaperiaatteet, menettelytavat ja sisäinen valvonta sen

varmistamiseksi, että ilmoitusvelvollinen noudattaa niitä velvoitteita, joita ilmoitusvelvolliselle seuraa pakotesäätelystä ja jäädyttämispäätöksistä.

5.2 Tarkastushavainnot

Tarkastushavaintojen perusteella ilmoitusvelvollisella ei ollut olemassa tehokkaita menettelytapoja pakotesäätelyn ja jäädyttämispäätösten noudattamisen varmistamiseksi. Ilmoitusvelvollisella ei ollut olemassa toimintaohjeita pakotteiden tai jäädytyslistojen huomioimisesta osana asiakkaan tuntemista.

Ilmoitusvelvollinen on kertonut huomioineensa toiminnassaan jäädytyslistojen seurannan. Sen sijaan ilmoitusvelvollinen ei ollut seurannut pakotelistoja väärinkäsityksen vuoksi. Ilmoitusvelvollinen oli ollut siinä käsityksessä, että GoAML-ilmoitussovelluksen jäädytyslista kattaisi sekä jäädytyspäätökset että voimassa olevien pakotteiden kohteena olevat tahot. Ilmoitusvelvollinen ei ollut tietoinen, että sitä koskevat myös velvoitteet pakotelistojen seurannasta henkilöpakotteiden osalta.

Tarkastuksen johtopäätöksenä aluehallintovirasto katsoi, ettei ilmoitusvelvollinen ole noudattanut asianmukaisesti rahanpesulain 3 luvun 16 §:ää tehokkaista toimintaperiaatteista ja menettelytavoista pakotesäätelyn noudattamisen osalta 31.3.2023 alkaen, jolloin tätä koskeva säännös on tullut voimaan.

5.3 Suomen Arvopantti Oy:n vastine

Ilmoitusvelvollinen kertoo, että yhtiössä on noudatettu jäädytys- ja pakotelistojen seurantaa osana toimintaa. Varojen jäädytyksestä pidettävää listaa GoAML-ilmoitussovelluksesta seurataan siitä erikseen sähköpostiin saapuvien ilmoitusten perusteella ja niissä olevia uusia tietoja verrataan asiakastietoihin. Pakotelistausten seuranta sen sijaan on ollut huomattavasti vaikeampaa, mikä on ollut seurausta sekä viranomaisraportoinnin löytymisestä kuin myös sen sisältämän henkilötasoisien informaation puutteellisuudesta. Tämän on myös ilmoitusvelvolliselle vahvistanut erikseen aluehallintoviraston viranhaltija puhelinkeskustelun yhteydessä joulukuussa 2023, jolloin ilmoitusvelvollinen kävi läpi tarkastuskertomukseen tullutta erheellistä ilmaisuja jäädytys- ja pakotelistausten seurannasta yhtiössä.

Tarkastusraportilta ilmenevä epätietoisuus ilmoitusvelvollisen taholta on tarkoittanut ilmoitusvelvollisen kokemusta kyseisten listausten sisältämän henkilötietoinformaation käyttökelpoisuudesta sen toiminnassa. Niillä olevat henkilötiedot eivät ole olleet ilmoitusvelvollisen kokemuksen mukaan sillä tasolla, että niiden perusteella olisi voinut tehdä tarkistuksia asiakasrekisteriin, saati ainakaan perustaa uutta asiakassuhdetta. Sen sijaan ilmoitusvelvollinen on toiminnassaan kiinnittänyt jo vuosia erityistä huomiota esineisiin ja muihin asiakastapahtumasta ilmi tuleviin seikkoihin, jotka ovat ilmoitusvelvollisen hankkiman tiedon mukaan tai muuhun sen havaintoon perustuen peräisin maista, jotka ovat noiden listojen perusteella ns. riskimaita.

5.4 Johtopäätökset

Ilmoitusvelvollisella on ollut rahanpesulain 3 luvun 16 §:n mukainen velvollisuus huolehtia siitä, että sillä on asiakkaan tuntemista koskevat tehokkaat toimintaperiaatteet, menettelytavat ja sisäinen valvonta sen varmistamiseksi, että ilmoitusvelvollinen noudattaa niitä velvoitteita, joita ilmoitusvelvolliselle seuraa pakotesäätelystä ja jäädyttämispäätöksistä. Ilmoitusvelvollinen ei kuitenkaan ollut suorittanut henkilötason pakotemonitorointia, eikä sillä ole

ainakaan tarkastushetkellä ollut sisäistä ohjeistusta tai menettelytapoja pakotteiden noudattamisesta.

Ilmoitusvelvollinen on vastineessaan tuonut esiin pakotelistojen löytämiseen ja käytettävyyteen liittyvät haasteet. Aluehallintoviraston käsityksen rahanpesulain 3 luvun 16 §:ssä ilmoitusvelvolliselle asetettu vaatimus tehokkaista menettelytavoista pakotesääntelyn ja jäädyttämispäätösten noudattamisen varmistamiseksi on hyvin selkeä, eikä pakotteita koskevan velvoitteen siten tulisi tulla ilmoitusvelvolliselle yllätyksenä. Velvoitteen noudattaminen käytännössä kuitenkin edellyttää ilmoitusvelvolliselta asianmukaista paneutumista asiaan ja sopivien menettelytapojen harkintaa ja valintaa. Ilmoitusvelvollisen huolellisuusvaatimus korostuu erityisesti silloin, kun ilmoitusvelvollinen päätyy toteuttamaan pakoteseurantaa manuaalisesti. Varsinkin monet keskisuuret tai suuret ilmoitusvelvolliset ovatkin päätyneet automaattisiin palveluratkaisuihin pakotelistaseurannassa sen tehokkuuden varmistamiseksi, mutta toisaalta aluehallintovirasto on havainnoinut myös toimivia, tehokkaita arvioituja käytäntöjä manuaalisesta pakoteseurannasta sellaisissa ilmoitusvelvollisissa, joiden toiminnan laajuus ei ole edellyttänyt automatisoitua ratkaisua.

Koska tarkastushetkellä ilmoitusvelvollinen ei ole suorittanut pakotemonitorointia, eikä sillä ole ainakaan vielä tarkastushetkellä ollut sisäistä ohjeistusta tai menettelytapoja henkilöpakotteiden seuraamiseksi, aluehallintovirasto katsoo ilmoitusvelvollisen laiminlyöneen rahanpesulain 3 luvun 16 §:ää siltä osin, kun kyse on ollut 31.3.2023 jälkeisestä ajanjaksosta, jolloin säännös on tullut voimaan.

6 Sisäiset toimintaohjeita koskevat puutteet

6.1 Sovellettavat säännökset

ResL 9 luvun 1 §:n 4 momentin mukaan ilmoitusvelvollisella tulee olla omaan toimintaansa soveltuvia toimintaohjeita asiakkaiden tuntemista koskevista menettelyistä sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyvästä asiakasta koskevien tietojen hankkimisesta, jatkuvasta seurannasta ja selonottovelvollisuudesta sekä ilmoitusvelvollisuuden noudattamisesta.

6.2 Tarkastushavainnot

Ilmoitusvelvollisen riskiarvio on luonteeltaan toimintaohjemainen, joten aluehallintovirasto katsoo toimintaohjeet sinällään laaditun. Riskiarvioon sisällytetyt toimintaohjeet eivät kuitenkaan ole sellaisenaan riittävät, vaan ne ovat monin paikoin puutteelliset.

Toimintaohjeet sisältävät ohjeita asiakkaan tuntemisesta, mutta nämä ohjeet ovat osin puutteellisia. Ilmoitusvelvollinen ei ole laatinut ohjeistusta esimerkiksi siitä, millaisista toimista ilmoitus epäilyttävistä liiketoimista tulisi tehdä tai millaisiin liiketoimiin ilmoitusvelvollisen palveluksessa olevien tulisi kiinnittää erityistä huomiota. Ilmoitusvelvollisella ei ollut lainkaan ohjeistusta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyvästä asiakasta koskevien tietojen hankkimisesta, asiakkaan jatkuvasta seurannasta ja selonottovelvollisuuden täyttämisestä.

6.3 Suomen Arvopantti Oy:n vastine

Ilmoitusvelvollisen mukaan sen sisäinen ohjeistus henkilökunnalle on ollut tarkoituksenmukainen ja toimiva, toisin kuin tarkastushavainnoissa väitetään. Rahanpesuilmoitusta edellyttävät

tilanteet ovat ammattitaitoisen ja kokeneen henkilökunnan tiedostamia sekä annetun ohjeistuksen seurauksena että operatiivisen toiminnan päivittäisten havaintojen perusteella. Asiakkaan jatkuva seuraaminen on kiinteä osa yhtiön ansaintalogiikkaa ja riskien hallinnan keskiössä. Vastaavasti selonottovelvollisuus alan toimintaluonteesta seuraten on läsnä arjessa ja toiminnassa kaiken lähtökohtana. Onnistumisesta tässä fundamentaalisessa osa-alueessa kertoo jo aiemmin riskiarviota koskevassa kohdassa sekä ilmoitusvelvollisen lausumassa 15.12.2023 esiin tuotu faktatieto.

Ilmoitusvelvollinen katsoo esiin tuotujen asiakasta koskevien tietojen hankkimista koskevien puutteiden vaikuttavan ilmoitusvelvollisen toiminnan näkökulmasta arjesta irtaantuneelta ja varsin teoreettisen lähestymiskulman tuotokselta. Tietojen hankinta uudesta asiakkaasta asiakassuhdettaan perustettaessa on mahdollisuuksiltaan hyvin rajattua. Tämä vaatii vahvaa ammattiosaamista sekä koeteltua kykyä ja taitoa havaintojen yhdistämiseen alan toimintaluonteelle kuuluvassa nopean toiminnan vaatimuksessa. Esitettyyn faktatietoon perustuen ilmoitusvelvollinen ei katso tässäkään epäonnistuneensa toisin kuin tarkastushavaintojen perusteella on esitetty. Ilmoitusvelvollisella on ollut kirjalliset toimintaohjeet, joita se on noudattanut toiminnassaan onnistuneesti yli 30 vuotta.

6.4 Johtopäätökset

Ilmoitusvelvollisella on ollut rahanpesulain 9 luvun 1 §:n mukainen velvollisuus laatia sen omaan toimintaan soveltuvia toimintaohjeita ilmoitusvelvollista koskevista keskeisistä velvoitteista. Ilmoitusvelvollinen ei kuitenkaan ollut laatinut nimenomaisia toimintaohjeita, mutta ilmoitusvelvollinen ohjeisti eräistä toimintatavoista sen riskiarviossaan. Riskiarviossa annettu ohjeistus on kuitenkin ollut suppeaa, eikä se kattanut asiakkaan tuntemista koskevia menettelyjä tai asiakasta koskevien tietojen hankkimista, jatkuvaa seurantaa, selonottovelvollisuutta sekä ilmoitusvelvollisuuden noudattamista rahanpesulain edellyttämällä tavalla.

Työntekijöiden kouluttamista ja toimintaohjeiden laatimista koskevan säännöksen tarkoituksena on varmistaa, että ilmoitusvelvollisen palveluksessa olevat työntekijät tuntisivat rahanpesulain velvoitteet, tunnistaisivat mahdollisesti rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen liittyviä järjestelyitä ja osaisivat toimia tällaisissa tilanteissa oikein ja johdonmukaisesti. Ohjeistuksen tulee olla nimenomaan ilmoitusvelvollisen omaan toimintaan soveltuvaa ja siihen suhteutettua. Tiettyjä osa-alueita koskevat toimintaohjeiden puutteet tai ohjeistuksen puuttuminen kokonaan heikentää olennaisesti ilmoitusvelvollisen ja sen henkilöstön kykyä soveltaa asiakkaan tuntemista koskevia menettelyjä asianmukaisesti ja yhdenmukaisesti osana normaalia liiketoimintaa.

Aluehallintoviraston suorittamassa tarkastuksessa havaittiinkin puutteita asiakkaan tuntemista koskevien velvoitteiden täyttämässä sekä epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen tekemisessä. Havaittujen puutteiden voidaan arvioida johtuvan ainakin osittain siitä, ettei ilmoitusvelvollinen ollut laatinut toimintaohjeita lain edellyttämässä laajuudessa. Täsmällisten toimintaohjeiden puuttuminen on siten vaikuttanut heikentävästi ilmoitusvelvollisen kykyyn soveltaa asiakkaan tuntemista koskevia menettelyjä.

Aluehallintovirasto katsoo ilmoitusvelvollisen laiminlyöneen noudattaa rahanpesulain 9 luvun 1 §:n velvoitetta toimintaohjeiden laatimisesta.

7 Selonottovelvollisuus sekä velvollisuus tehdä ilmoitus epäilyttävästä liiketoimesta

7.1 Sovellettavat säännökset

ResL 3 luvun 1 §:n 4 momentin mukaan ilmoitusvelvollisen on voitava osoittaa valvontaviranomaiselle tai valvomaan asetetulle, että ilmoitusvelvollisen tässä laissa säädettyt asiakkaan tuntemista ja jatkuvaa seurantaa koskevat menetelmät ovat riittävät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskin kannalta.

ResL 3 luvun 4 §:n 3 momentin mukaan ilmoitusvelvollisen on erityisesti kiinnitettävä huomiota liiketoimiin, jotka rakenteeltaan tai suuruudeltaan taikka ilmoitusvelvollisen koon tai toimipaikan osalta poikkeavat tavanomaisesta. Samoin on meneteltävä, jos liiketoimilla ei ole ilmeistä taloudellista tarkoitusta tai ne eivät sovi yhteen sen kokemuksen tai tietojen kanssa, jotka ilmoitusvelvollisella on asiakkaasta. Tarvittaessa liiketoimeen liittyvien varojen alkuperä on selvitettävä.

ResL 4 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan ilmoitusvelvollisen on täytettyään 3 luvun 4 §:n 3 momentissa säädetyn selonottovelvollisuuden viipymättä ilmoitettava rahanpesun selvittelykeskuksesta annetussa laissa (445/2017) tarkoitetulle rahanpesun selvittelykeskukselle epäilyttävästä liiketoimesta ja terrorismin rahoittamisen epäilystä. Ilmoitus epäilyttävästä liiketoimesta on tehtävä riippumatta siitä, onko asiakassuhde perustettu tai siitä kieltäydytty, ja siitä, onko liiketoimi suoritettu, keskeytetty tai siitä kieltäydytty.

ResL 9 luvun 1 §:n 3 momentin mukaan ilmoitusvelvollisella tulee olla omaan toimintaansa soveltuvia toimintaohjeita rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyvästä asiakasta koskevien tietojen hankkimisesta, jatkuvasta seurannasta ja selonottovelvollisuudesta sekä ilmoitusvelvollisuuden noudattamisesta.

7.2 Tarkastushavainnot

Tarkastushavaintojen perusteella ilmoitusvelvollisella ei ole ollut olemassa riittäviä menettelytapoja rahanpesun riskien vähentämiseksi ja hallitsemiseksi. Ilmoitusvelvollisella ei ollut olemassa toimintaohjeita selonottovelvollisuuden ja varojen alkuperän selvittämisen osalta, ja sen käytännössä noudattamat menettelytavat osoittautuivat tarkastuksella jokseenkin epäselviksi. Ilmoitusvelvollisen puutteet riskien arvioimisessa, ohjeistuksessa ja menettelytavoissa ovat johtaneet ilmoitusvelvollisen altistumiseen rahanpesulle myös käytännössä.

Tarkastuksella ilmoitusvelvollisen toimintaa tarkasteltiin liiketoimissa, jotka liittyivät Pirkanmaan käräjäoikeudessa käsiteltyyn rikosasiakokonaisuuteen R 23/2032.

Kyseisessä tapauksessa ilmoitusvelvollinen oli vastaanottanut kuudella eri kerralla samalta, 23-vuotiaalta asiakkaalta huomattavan arvokasta rikoksella hankittua omaisuutta aikavälillä 5.4.2022-30.9.2022. Panttiesineet ovat olleet hyvin erityyppistä irtainta omaisuutta, jonka ei objektiivisesti arvioiden voida katsoa sopivan asiakasprofiiliin. Jo toisella asiointikerralla ilmoitusvelvollinen myönsi panttaajalle yhteensä 11 440 euron suuruisen lainan. Sekä ensimmäisen että toisen panttauksen kohteena olleet esineet oli jätetty tekijän toimesta lunastamatta, jolloin Suomen Arvopantti Oy oli myynyt esineet julkisessa huutokaupassa niiden eräännyttyä. Loppujen neljän panttaustapahtuman kohteena olleet esineet oli takavarikoitu poliisin toimesta. Tekijälle oli kuitenkin ehditty antaa panttauksia vastaan luottoa kokonaisuudessaan yhteensä 19 340 euroa. Tosiasiassa esineiden arvo on ollut huomattavasti tätä suurempi.

Tarkastuksella kerrotun mukaan ilmoitusvelvollinen oli tiedustellut pantattavien esineiden taustaa suullisesti, mutta se ei pystynyt tarkasti kertomaan, millaista selvitystä se on asiakkaalta saanut taikka sitä, oliko esineiden alkuperää tiedusteltu jokaisella panttauskerralla. Ilmoitusvelvollinen ei ollut myöskään dokumentoinut asiakkaalta suullisesti saamaansa selvitystä, eikä se siten ole pystynyt osoittamaan aluehallintovirastolle, että se olisi pyrkinyt täyttämään selonottovelvollisuuttaan.

Aluehallintovirasto katsoo, että tapauksessa on ollut kyse epäilyttävistä liiketoimista, jolloin asiakkaan tuntemiseen ja selonottovelvollisuuteen olisi tullut kiinnittää huomiota. Varojen alkuperää olisi tullut selvittää suullisesti saatua selvitystä huolellisemmin, ja saatu selvitys olisi tullut dokumentoida ja säilyttää. Lisäksi liiketoimista olisi tullut tehdä ilmoitus epäilyttävästä liiketoimesta keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskukselle.

7.3 Suomen Arvopantti Oy:n vastine

Ilmoitusvelvollinen toteaa vastineessaan, että sanottu asiakassuhde sekä siihen liittyvät toimet ovat olleet seurausta tapahtumista ja olosuhteista, joissa rikollinen toiminta on onnistuttu muotouttamaan siten, että ilmoitusvelvollisen ammattiosaamiseen ja pitkään kokemukseen perustuva toiminta on tullut erehdytetyksi sillä seurauksella, että ilmoitusvelvollinen on kärsinyt historiansa suurimman, rikoksella yhtiölle aiheutetun liiketoiminnallisen tappion. Lisäksi ilmoitusvelvollinen katsoo, että pantatut esineet soveltuvat asiakasprofiiliin, sillä esineet ovat olleet kultakoruja, ja vain yhdessä lainassa on ollut mukana pöytähopeaa, jota sittemmin on käytetty vakuuttamaan ilmoitusvelvollisen asiakaspalvelun lainojen hoitamisesta niiden tultua lunastetuksi. Kultakorut puolestaan, suuremmassakin määrässä, sopivat tuolloin ja sopivat edelleenkin hyvin laajaan ja toisistaan pitkälti eroavaankin asiakasryhmään. Ilmoitusvelvollinen tähdentää, että jälkikäteinen asiakasprofiilin kriittinen tarkastelu on erittäin helppoa ja tämän vaivattomuuden se jakaa itsekkin kokonaisuutta tapahtuneen jälkeen tarkastellen, ja ottaa tapauksesta opiksi.

7.4 Johtopäätökset

Suomen Arvopantti Oy:llä on ollut rahanpesulain 3 luvun 4 §:n mukainen velvollisuus kiinnittää huomiota epätavallisiin liiketoimiin sekä tarvittaessa selvittää liiketoimeen liittyvien varojen alkuperä. Lisäksi ilmoitusvelvollisella on ollut rahanpesulain 4 luvun 1 §:n mukainen velvollisuus tehdä tarvittaessa ilmoitus epäilyttävästä liiketoimesta rahanpesun selvittelykeskukselle.

Selonottovelvollisuuden täyttäminen ja epäilyttävästä liiketoimesta ilmoittaminen ovat rahanpesulain keskeisimpiä velvoitteita, joiden tavoitteena on estää rahanpesua ja terrorismin rahoittamista sekä edistää tällaisen toiminnan paljastamista ja selvittämistä. Tähän tavoitteeseen kulminoituu myös riskiarvion ja sisäisten menettelytapojen ja toimintaohjeiden laatimisen sekä asiakkaan tuntemista koskevien toimenpiteiden keskeinen tarkoitus.

Aluehallintoviraston käsityksen mukaan kaikkien ilmoitusvelvollisten toimintaan sisältyy aina jäännösriski, eli riski, joka on olemassa asianmukaisista riskienhallintakeinoista huolimatta. Siten ilmoitusvelvollisen kautta tapahtunut konkreettinen rahanpesu tai terrorismin rahoittaminen ei välttämättä ole osoitus rahanpesulain velvoitteiden laiminlyömisestä. Sen arvioimiseksi, onko tapahtumassa ollut kyse hyväksyttävästä jäännösriskistä vai ilmoitusvelvollisen piittaamattomuudesta tai huolimattomuudesta, tulee ilmoitusvelvollisen toimintaa arvioida kokonaisuutena.

Aluehallintoviraston käsityksen mukaan ilmoitusvelvollisen kyky havaita epäilyttäviä liiketoimia on ollut jo lähtökohtaisesti heikentynyt, sillä ilmoitusvelvollinen ei ollut riskiarviossaan arvioinut ja tunnistanut sen omaan toimintaan, toimialaan tai asiakkaisiin liittyviä rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riskejä, eikä riskiarviota siten ole voitu hyödyntää osana asiakkaan tuntemisen prosessia.

Ilmoitusvelvollisella ei myöskään ollut olemassa toimintaohjeita panttiesineitä koskevan selonottovelvollisuuden täyttämistä taikka siitä, millaisiin liiketoimiin ilmoitusvelvollisen ja sen henkilöstön tulisi kiinnittää erityistä huomiota taikka millaisista liiketoimista epäilyttävää liiketoimea koskeva ilmoitus tulisi tehdä. Tarkastuksella aluehallintovirasto ei saanut näyttöä siitä, että ilmoitusvelvollinen tosiasiallisesti olisi täyttänyt selonottovelvollisuuttaan, sillä ilmoitusvelvollisen mahdollisesti pyytämiä selvityksiä ei ollut dokumentoitu tai säilytetty.

Vaikka aluehallintovirasto pitääkin selvänä sitä, että ilmoitusvelvollisella on jo liiketoiminnallisista syistä olemassa jonkinlainen seula, jonka perusteella se hyväksyy panttikohteet ja myöntää lainan, ei ilmoitusvelvollinen ole voinut osoittaa sen asiakkaan tuntemista ja jatkuvaa seurantaa koskevien menetelmien riittävyyttä rahanpesulain edellyttämällä tavalla. Aluehallintovirasto katsoo, että ilmoitusvelvollisen selonottovelvollisuutta ja epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen tekemistä koskevat menettelyt ovat puutteellisia ja vakavasti riittämättömiä, varsinkin, kun otetaan huomioon panttiesineiden heikkoon jäljitettävyyteen liittyvä rahanpesun riski. Aluehallintovirasto katsookin, että ilmoitusvelvollisen toiminnassa havaittu rahanpesu on ollut suora seuraus ilmoitusvelvollisen puutteellisesta riskiarviosta ja riittämättömistä menettelytavoista, eikä kyse siten ole ollut hyväksyttävästä jäännösriskistä.

Aluehallintoviraston käsityksen mukaan tarkastuksella käsitellyissä liiketoimissa on ollut kyse selkeästi epäilyttävistä liiketoimista, joihin on liittynyt runsaasti poikkeuksellisia tunnusmerkkejä, joita on käsitelty muun muassa aluehallintoviraston huhtikuussa 2021 julkaisemassa ohjeessa ”Epäilyttävästä liiketoimesta ilmoittaminen – Ohje ilmoitusvelvolliselle”. Aluehallintovirasto katsookin, että ilmoitusvelvollisen olisi tullut täyttää sitä koskeva selonottovelvollisuus huolellisesti sanottujen liiketoimien kohdalla ja harkita, voiko liiketoimia ylipäättään suorittaa. Koska ilmoitusvelvollinen oli päätenyt suorittamaan kyseiset liiketoimet, ilmoitusvelvollisen olisi tullut tehdä niitä koskeva ilmoitus rahanpesun selvittelykeskukselle, sillä se ei ollut saanut asiakkaalta sellaista luotettavaa selvitystä varojen alkuperästä, jonka perusteella ilmoituksen olisi voinut jättää tekemättä.

Edellä mainituilla perusteilla aluehallintovirasto katsoo ilmoitusvelvollisen laiminlyöneen rahanpesulain 3 luvun 4 §:ssä tarkoitettua velvoitetta hankkia asiakasta koskevia tietoja, seurata asiakassuhdetta jatkuvasti ja ottaa selvää asiakkaan epätavallisista liiketoimista. Laiminlyönti koskee ilmoitusvelvollisen noudattamia riittämättömiä menettelyjä muun muassa selonottovelvollisuuden täyttämiseksi. Lisäksi aluehallintovirasto katsoo ilmoitusvelvollisen rikkoneen sitä koskenutta rahanpesulain 4 luvun 1 §:n velvollisuutta tehdä ilmoitus epäilyttävästä liiketoimesta tarkastuksella käsitellyn yksittäisen asiakkaan suorittamien liiketoimien kohdalla.

8 Hallinnollinen seuraamus

8.1 Sovellettavat säännökset

ResL 8 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan valvontaviranomainen määrää rikemaksun sen valvottavaksi 7 luvun 1 §:n 1 momentissa säädetyille ilmoitusvelvolliselle, joka tahallaan tai

huolimattomuudesta laiminlyö tai rikkoo samassa lainkohdassa yksilöityjä rahanpesulain velvoitteita. Pykälän 3 momentin mukaan rikemaksun suuruus perustuu kokonaisarviointiin. Pykälän 5 momentin mukaan rikemaksu voidaan määrätä edellyttäen, ettei asia kokonaisuutena arvioiden anna aiheutta ankarampiin toimenpiteisiin.

ResL 8 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan valvontaviranomainen määrää seuraamusmaksun sen valvottavaksi 7 luvun 1 §:n 1 momentissa säädetyille ilmoitusvelvolliselle, joka tahallaan tai huolimattomuudesta vakavasti, toistuvasti tai järjestelmällisesti laiminlyö tai rikkoo lainkohdassa yksilöityjä rahanpesulain velvoitteita.

ResL 8 luvun 5 §:n 1 momentin mukaan muulle kuin luotto- tai rahoituslaitokselle määrättävän seuraamusmaksun määrä perustuu kokonaisarviointiin. Seuraamusmaksun määrää arvioitaessa on otettava huomioon menettelyn laatu, laajuus ja kestoaika sekä tekijän taloudellinen asema. Lisäksi arvioinnissa on otettava huomioon menettelyllä saavutettu hyöty tai sillä aiheutettu vahinko, jos ne ovat määritettävissä, tekijän yhteistyö toimivaltaisen valvontaviranomaisen kanssa asian selvittämiseksi sekä aiemmat tämän lain tai sen nojalla annettuihin säännöksiin kohdistuneet rikkomukset ja laiminlyönnit. Pykälän 2 momentin mukaan valvontaviranomaisen oikeushenkilölle määräämä seuraamusmaksu saa olla enintään joko kaksi kertaa niin suuri kuin teolla tai laiminlyönnillä saavutettu hyöty, jos se on määritettävissä, tai miljoona euroa, sen mukaan kumpi on korkeampi. ResL 8 luvun 5 §:n 3 momentin mukaan seuraamusmaksu määrätään maksettavaksi valtiolle.

8.2 Ilmoitusvelvollisen vastine

Ilmoitusvelvollinen katsoo vastineessaan, että sen riskiarvio on ollut asianmukainen, se on todentanut kaikkien asiakkaidensa henkilöllisyyden, se on hankkinut asiakkaistaan tietoja sen käytössä olevin keinoin, sillä on asianmukaiset menettelyt asiakkaan poliittisen vaikutusvallan toteamiseksi, sillä on ollut tehokkaat menettelytavat pakotteiden noudattamisen varmistamiseksi ja sillä on ollut toimintaohjeet, joita se on onnistuneesti noudattanut toiminnassaan yli 30 vuoden ajan. Lisäksi ilmoitusvelvollinen pyytää aluehallintovirastoa huomioimaan harkinnassaan ilmoitusvelvollisen osoittaman hyvän yhteistyön aluehallintoviraston kanssa käsiteltävässä asiakokonaisuudessa.

8.3 Hallinnollisen seuraamuksen määräämisen edellytykset

Kaikki aluehallintoviraston yksilöimät laiminlyönnit ovat sekä rahanpesulain 8 luvun 1 §:ssä tarkoitetun rikemaksun että rahanpesulain 8 luvun 3 §:ssä tarkoitetun seuraamusmaksun alaisia tekoja.

Liiketoimeen liittyvien varojen alkuperään liittyvä selonotto sekä epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen tekeminen ovat rahanpesulain kaikista keskeisimpiä velvollisuuksia. Velvoitteiden tarkoituksena on ensinnäkin torjua rahanpesua ja terrorismin rahoittamista varmistamalla riittävästi siitä, ettei rikollista alkuperää olemaa omaisuutta pääse vaihdantaan ja osaksi laillista taloutta. Toiseksi tarkoituksena on edistää rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen paljastamista ja selvittämistä tekemällä ilmoitus matalalla kynnyksellä epäilyttävästä liiketoimesta rahanpesun selvittelykeskukselle, jonka on mahdollista tutkia liiketoimen todellista luonnetta ilmoitusvelvollista tarkemmin.

Havaituista puutteista aluehallintovirasto arvioi juuri selonottovelvollisuuden sekä ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnin erityisen moitittaviksi teoiksi. Lisäksi aluehallintovirasto pitää

asianmukaiseen riskiarvioon liittyvää laiminlyöntiä erityisen moitittavana tekona, sillä riskiarvioon liittyvät olennaiset puutteet ovat heikentäneet ilmoitusvelvollisen kykyä tunnistaa ja havaita epäilyttäviä liiketoimia omassa liiketoiminnassaan.

Aluehallintovirasto pitää havaittuja laiminlyöntejä pääsääntöisesti vakavina, sillä ilmoitusvelvollinen on laiminlyönyt kaikista keskeisimpiä rahanpesulain velvoitteita. Laiminlyönnit ovat myös jatkuneet pitkään, vähintään tarkastushetkeen asti. Ilmoitusvelvollisen toiminnan aluehallintovirasto katsoo tahalliseksi taikka huolimattomaksi, sillä ilmoitusvelvollisen riskiarvio, toimintaohjeet ja menettelytavat ja toisaalta myös sisäinen valvonta ovat olleet riittämättömiä, eikä saatu näyttö tue miltään osin ilmoitusvelvollisen kantaa asianmukaisista menettelyistä. Näistä syistä aluehallintovirasto pitää seuraamusmaksun määräämistä välttämättömänä.

Aluehallintovirasto määrää ResL:n 8 luvun 3 §:n 1 momentin 1, 1a, 2, 4, 9, 9 c, 10 ja 12 kohdan nojalla Suomen Arvopantti Oy:lle seuraamusmaksun sen johdosta, että ilmoitusvelvollinen on tahallaan tai huolimattomuudesta vakavasti laiminlyönyt noudattaa seuraavia säännöksiä:

1. ResL:n 2 luvun 3 §:ää siltä osin, kun ilmoitusvelvollinen ei ollut laatinut riskiarviotaan asianmukaisesti sekä ResL:n 3 luvun 1 §:ää siltä osin, kun ilmoitusvelvollinen ei ollut tunnistanut ja arvioinut asiakassuhteeseen liittyviä riskejä;
2. ResL:n 3 luvun 2 §:ää, kun ilmoitusvelvollinen ei ollut todentanut henkilöasiakkaiden henkilöllisyyksiä;
3. ResL:n 3 luvun 4 §:ää, kun ilmoitusvelvollinen ei ollut hankkinut asiakasta koskevia tietoja, seurannut asiakassuhdetta jatkuvasti ja ottanut selvää asiakkaan tavanomaisesta poikkeavista liiketoimista sekä ResL:n 4 luvun 1 §:ää, kun ilmoitusvelvollinen ei ollut tehnyt ilmoitusta epäilyttävästä liiketoimesta;
4. ResL:n 3 luvun 13 §:ää, kun ilmoitusvelvollisella ei ollut olemassa asianmukaisia riskiperusteiseen arviointiin pohjautuvia menettelyjä asiakkaan tai tämän lähipiirin poliittisen vaikutusvallan toteamiseksi;
5. ResL:n 3 luvun 16 §:ää siltä osin, kun ilmoitusvelvollisella ei ollut tehokkaita toimintaperiaatteita, menettelytapoja ja sisäistä valvontaa sen varmistamiseksi, että ilmoitusvelvollinen noudattaa niitä velvoitteita, joita ilmoitusvelvolliselle seuraa pakotesäätelyistä; sekä
6. ResL:n 9 luvun 1 §:ää, kun ilmoitusvelvollinen ei ollut laatinut omaan toimintaansa soveltuvia toimintaohjeita.

8.4 Seuraamusmaksun määrä

Seuraamusmaksun määrä perustuu rahanpesulain 8 luvun 5 §:n 1 momentissa tarkoitettuun kokonaisarviointiin. Koska laiminlyönnillä saavutettu hyöty ei ole määriteltävissä, rahanpesulain 8 luvun 5 §:n 2 momentin mukaan seuraamusmaksun suuruus saa olla enintään miljoona euroa.

Aluehallintovirasto on seuraamusmaksun määrää koskevassa kokonaisarviossa ottanut huomioon ilmoitusvelvollisen menettelyn laadun, laajuuden ja kestoajan. Ilmoitusvelvollinen on toiminnassaan laiminlyönyt vakavasti asianmukaisen riskiarvion laatimista koskevaa velvollisuutta, selonottovelvollisuutta sekä ilmoitusvelvollisuutta, jotka ovat rahanpesulain keskeisimpiä velvoitteita. Laiminlyönnit ovat jatkuneet useita vuosia, ainakin aluehallintoviraston suorittamaan tarkastukseen saakka. Ilmoitusvelvollinen on laiminlyöntiensä vuoksi altistunut

toiminnassaan merkittävälle rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskille, ja riski on tosi-asiallisesti konkretisoitunut yksittäisen asiakkaan suorittamien liiketoimien kohdalla. Huolimattomuutensa ja riittämättömien ja jäsentymättömien menettelytapojensa vuoksi ilmoitusvelvollista on käytetty hyväksi rahanpesuun.

Aluehallintovirasto on seuraamusmaksun määrää koskevassa kokonaisarviossa ottanut huomioon myös ilmoitusvelvollisen yhteistyön aluehallintoviraston kanssa, mikä on ollut tavanomaista. Lisäksi aluehallintovirasto on ottanut huomioon sen, ettei aluehallintovirasto ole aiemmin kohdistanut ilmoitusvelvolliseen rahanpesulain noudattamista koskevaa valvontaa, eikä sillä ole aiempia rikkomuksia tai laiminlyöntejä.

Aluehallintovirasto pitää seuraamusmaksun mitoittamisen lähtökohtana ilmoitusvelvollisen vakavimpia laiminlyöntejä, eli selonottovelvollisuuden ja epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen tekemisen laiminlyöntiä sekä riskiarvioon liittyviä puutteita. Ilmoitusvelvollisen muut seuraamusmaksun alaiset rahanpesulain laiminlyönnit on otettu huomioon seuraamusmaksun määrää korottavina tekijöinä huomioiden kuitenkin laiminlyöntien osittainen keskinäinen yhteys.

Oikeudenmukaista seuraamusmaksua mitatessaan aluehallintovirasto on huomionnut Suomen Arvopantti Oy:n taloudellisen aseman, jota arvioitaessa on otettu huomioon sen maksukyky. Suomen Arvopantti Oy:n 2023 tilinpäätöksen mukaan tilikauden liikevaihto oli 791 990,79 euroa ja tilikauden tulos noin 297 000 euroa.

Suorittamansa kokonaisarvioinnin perusteella aluehallintovirasto määrää Suomen Arvopantti Oy:lle neljänkymmenen tuhannen (49 000) euron seuraamusmaksun päätöksessä todetuista rahanpesulain velvoitteiden laiminlyönneistä.

Seuraamusmaksu määrätään maksettavaksi valtiolle. Seuraamusmaksun täytäntöönpanosta huolehtii Oikeusrekisterikeskus.

Rahanpesulain 8 luvun 8 §:n mukaisesti seuraamusmaksupäätös julkistetaan aluehallintoviraston tai 1.1.2026 lukien Lupa- ja valvontaviraston verkkosivuilla.

Sovellettavat säännökset

Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä (444/2017) 1 luku 2 §, 2 luku 3 §, 3 luku 1, 2, 3, 6 ja 13 §, 7 luku 1 ja 8 §, 8 luku 3, 5 ja 8 § sekä 9 luku 1 §.

Hallintolaki (434/2003) 34 §.

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen siten kuin laissa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019) säädetään.

Muutoksenhakuohje on liitteenä. Päätöstä seuraamusmaksun määräämisestä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, jollei valitusviranomaisella toisin määrää.

Lisätietoja

Ylitarkastaja Aili Forstén, p. 0295 018 003, aili.forsten@avi.fi

Ylitarkastaja

Aili Forstén

Elinkeinovalvontayksikön päällikkö
Ylitarkastaja

Ilkka Heikkilä
Aili Forstén

Liitteet

Valitusosoitus (Liite 1)

Maksuosoitus (Liite 2)

Jakelu

Suomen Arvopantti Oy

Tämä asiakirja ESAVI/6305/2024 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument ESAVI/6305/2024 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Forstén Aili 15.12.2025 12:59

Ratkaisija Heikkilä Ilkka 15.12.2025 13:00